

22 maart 2019

Geachte dames en heren,

Op 28 maart debatteert u met minister De Jonge over de Wijziging van de Wet maatschappelijke ondersteuning 2015 inzake de bijdrage voor maatschappelijke ondersteuning en de beoordeling voor de verstrekking van de maatwerkvoorziening (35 093).

Dit jaar is met de AMvB – en daarmee de maximale bijdrage van € 17,50 voor iedereen – het abonnementstarief in de Wmo min of meer ingevoerd. De nu voorliggende wetswijziging regelt onder andere dat ook een aantal algemene voorzieningen verplicht onder het abonnement komen te vallen en dat we overstappen naar de maandperiode (in plaats van vierwekelijks).

In de besprekingen met bestuurders en medewerkers bij gemeenten komt helder naar voren dat er bij hen grote zorgen zijn over de randvoorwaarden blijven beschikken om te werken conform de bedoeling van de Wmo. Voor gemeenten zit de crux in de Wmo er immers in dat zij mensen die hun ondersteuning niet zelf kunnen organiseren en die daarom op deze wet zijn aangewezen, vlot toegang verlenen tot de ondersteuning zij nodig hebben. Dat staat voor gemeenten buiten kijf, ook als deze wetswijziging van kracht zou worden.

De VNG vraagt aandacht voor het effect dat deze maatregel heeft op de uitvoering van de Wmo door gemeenten. Wij plaatsen dit in het breder perspectief van afnemende sturingsmogelijkheden van gemeenten en de groeiende kloof met andere zorgwetten als de Wlz en Zvw.

Waar vragen wij uw aandacht voor?

1. De VNG dringt erop aan dat in uw Kamer met de minister wordt afgesproken dat de (inhoudelijke en financiële) effecten van de maatregel nauwlettend worden gevolgd en geëvalueerd. De maatregel dient te worden aangepast (de veiligheidsklep treedt in werking) als de uitwerking niet is zoals beoogd, waarbij gemeenten volledig worden gecompenseerd voor de meeruitgaven.
2. Hoe denkt de minister de grote kloof tussen de beide vormen van eigen bijdragen in de Wmo en Wlz te overbruggen en waar zal het aangekondigde onderzoek zich concreet op richten? Hoe gaat de minister voorkomen dat mensen om de verkeerde, financiële, redenen niet onder de Wlz willen vallen?
3. Wij pleiten er voor om de algemene voorzieningen buiten het abonnementstarief te houden en dat gemeenten daar zelf beleid voor kunnen blijven maken. Bepaal dit niet landelijk.

Het abonnementstarief is strijdig met uitgangspunten in de Wmo

Vorig jaar is door de VNG aan uw Kamer op meerdere momenten aangegeven dat het invoeren van het abonnementstarief geen juiste maatregel is. De maatregel is in strijd met de decentralisatie, doorkruist de bevoegdheden, de opgaven en het (eigen bijdrage) beleid van gemeenten en gaat in tegen het uitgangspunt van de eigen verantwoordelijkheid in de Wmo. De maatregel zet een streep door de ingezette 'kanteling'. Gemeenten verwachten dat meer burgers, die het zelf kunnen regelen en ook al zelf regelen een aanvraag gaan doen bij de gemeenten: "je bent een dief van je eigen portemonnee als je niet bij de gemeente aanklopt".

Kunnen gemeenten blijven werken conform de bedoeling van de Wmo?

Gemeenten hebben steeds minder handvatten om de principes van eigen kracht en maatwerk toe te passen. Het groter wordende aantal (oudere) ouderen en mensen met beperkingen dat thuis blijft wonen versterkt de zorg van gemeenten. Meer mensen die ondersteuning, hulp nodig hebben zullen een beroep op een oplossing die door gemeenten wordt bekostigd in plaats van de gewenste omslag naar meer oplossingen door inwoners zelf.

Gemeenten maken zich zorgen over de financiële effecten van de aanzuigende werking en het ontbreken van sturingsruimte. Het gaat hierbij niet alleen om de invoering van het abonnementstarief. Samen met andere maatregelen, die na de invoering van de Wmo2015 in zijn gevoerd, waaronder de AMvB reële kostprijzen, de uitspraken van de CRvB rondom resultaatgericht indiceren en de toepassing van de Wml op het pgb, vormt het abonnementstarief voor gemeenten een inperking van de mogelijkheden om te (kunnen blijven) werken volgens de bedoeling van de Wmo.

Advies Raad van State

Het kabinet compenseert de verwachte (door het CPB berekende) meerkosten en de inkomstenderving van €190 miljoen met een bedrag van €145 miljoen. Daarmee komt het financiële risico volledig bij gemeenten te liggen. In zijn advies waarschuwt de RvS dat '(schaarse) collectieve middelen die beschikbaar zijn voor Wmo-voorzieningen na invoering van het abonnementstarief feitelijk verdeeld gaan worden over een grotere groep.' De Raad ziet, vooral ook met het oog op de vergrijzing, een reëel gevaar voor verschraving van het voorzieningenniveau, op termijn gaat dat ten koste van de (financieel) meest kwetsbare burgers, die afhankelijk zijn van gemeentelijke voorzieningen. Dit gevaar is reëel als gemeentelijke sturingsruimte ingeperkt wordt en de minister niet de kosten van deze maatregel compenseert.

Van Wmo naar de Wlz

Door het abonnementstarief groeit het verschil in eigen bijdragen tussen Wmo en Wlz fors. Het eerdere Besluit en het nu voorliggende wetsvoorstel vergroot het probleem van de zorgval. Het abonnementstarief versterkt het effect voor mensen met een hoger inkomen. Mensen zouden daardoor om de verkeerde reden gebruik kunnen (blijven) maken van de Wmo (en Zvw). Het abonnementstarief is heel veel lager dan de inkomensafhankelijke eigen bijdrage in de Wlz. De Minister gaat wel onderzoek doen naar de verschillende eigen bijdragen tussen de stelsels en naar de vraag of en hoe deze beter op elkaar zouden moeten en kunnen aansluiten.

Eerste beelden uit de gemeentelijke praktijk

De VNG heeft in de afgelopen week bij een aantal gemeenten navraag gedaan naar hun eerste ervaringen met de maximaal € 17,50 als eigen bijdrage. Wat zien en ervaren gemeenten:

- Gemeenten horen dat veel mensen blij zijn met de voor hen lagere bijdrage. Wel zijn er ook signalen dat men het toch bijzonder vindt dat iedereen dezelfde bijdrage betaalt en dat gehuwde niet-AOW gerechtigden (ongeacht het inkomen) vrijgesteld zijn van de eigen bijdrage en andere groepen niet.
- Op basis van eigen en voorlopige cijfers en waarnemingen zien een aantal gemeenten een toename van het aantal aanmeldingen. Vooralsnog levert dit een wisselend beeld op, en de gegevens zijn te summier om conclusies uit te kunnen trekken. Deze groei lijkt zich te richten op de huishoudelijke ondersteuning, maar een aantal gemeenten ziet ook een toename bij woningaanpassingen. Er is langdurigere monitoring nodig vooraleer een trend is waar te nemen.
- De gemeenten die gegevens hebben aangeleverd over de eerste maanden dat het abonnementstarief van kracht is, zien dat meer mensen een aanvraag doen die eerder een beroep deden op hun eigen netwerk en/of aanvullend gebruik maakten van een algemene voorziening, of ander aanbod uit het voorliggende veld en/of het zelf konden (en nog steeds zouden kunnen) regelen. Maar ook hier geldt dat de cijfers te summier zijn om conclusies uit te kunnen trekken en dat verdere monitoring nodig is. Een gemeente geeft aan dat zij zien dat mensen stoppen met de particuliere hulp en Wmo huishoudelijke hulp willen en dat mensen de scooter op Marktplaats zetten en nu naar de gemeente komen. Een signaal is ook dat consultants in het keukentafelgesprek duidelijk merken dat de Kanteling onder druk komt te staan. Mensen worden meer eisend in het keukentafelgesprek en het gesprek over de zelfredzaamheid is lastiger en ingewikkelder geworden. Het beroep op eigen kracht neemt af.
- Quote: 'Ik heb gehoord dat ik per 2019 goedkope huishoudelijke hulp kan krijgen via de gemeente. Ik heb jaren lang als kleuterleidster gewerkt, maar ben nu met pensioen en vindt dat ik ook wel eens recht heb op goedkope huishoudelijke ondersteuning.'
- Quote: 'Het spijt mij als een calculerende burger over te komen, maar ik zou dief van eigen portemonnee zijn als ik niet deze aanvraag zou doen.'

Gemeenten zagen al dat een aantal mensen niet naar de Wlz wil vanwege de hogere eigen bijdrage. Dat verschil in bijdragen is nu groter geworden.